

PETRO DAMIANIO „ŠV. ROMUALDO GYVENIMAS“

Nemažą laiką šv. Brunonas Bonifacas praleido tarp šv. Romualdo (apie 950–1027 m.) atsiskyrėlių Italijoje, Pereumo vienuolyne (netoli Ravenos). Vienuoliai eremitai duodavo vienatvės ir tylėjimo įžadus ir gyvendavo atskiruose savo nameliuose. 1001 m., susitarus šv. Romualdui, Otonui III ir Lenkijos karaliui Boleslovui Narsiuojam, nutarta į Lenkiją pasiųsti grupę šv. Romualdo eremitų. Tarp jų turėjo būti ir šv. Brunonas. Tačiau susiklosčius tam tikrom aplinkybėm (užtrukęs leidimo misijai gavimas ir 1002 m. prasidėjęs karas tarp Boleslovo Narsiojo ir Henriko II), Brunonas Lenkijoje nepasiekė jo laukusių Benedikto, Jono ir kt. brolių (vadinamieji Penki kankiniai), kurie 1003 m. buvo nužudyti Lenkijoje. Taip šv. Brunono gyvenimo ir kankinystės istorija pateko į jo mokytojo šv. Romualdo biografiją, parašytą šv. Petro Damiano (1007–1072) apie 1040 m. Italijoje, Fonte Avellanos vienuolyne.

Būtent šis gyvenimo aprašymas XVII a. tapo vienu iš kamaldulių vienuolyno Pažaislyje dekoravimo šaltinių. Bažnyčios koridoriuje, einančiame iš vienuolyno pietinės pusės pro zakristiją, 1675-1685 m. garsus baroko menininkas florentietis Mikelandželo Palonio (Michele Arcangelo Palloni, 1637–tarp 1711/1713) sukūrė freskų ciklą. Tai – plačiausias dailėje atpasakojantis šv. Brunono Bonifaco misiją ir kankinystę kūrinys.

XXVI. Taigi Romualdas kartu su jau minėtu Tamu ir su šviesiausiu vyru Bonifacu, kurį kaip laimingiausią kankinį turėdama dabar didžiuojasi Rusijos bažnyčia, ir su kitais atsivertusiais vokiečiais iš Tiburo miesto nuvyko į Šv. Benedikto vienuolyną, kuris pastatytas ant Kasino kalno. Kaip tik ten sunkiai susirgo, bet Dievo gailestingumo dėka greitai pasveiko. Jis turėjo puikų arklį, kurį jam buvo padovanojęs slavų karaliaus Boleslovo¹ sūnus, jo įvilktas vienuoliu. Šį [arklį] šventasis vyras, uoliai siekdamas nusižeminimo, išmainė ir, kaip girtinas derybininkas, pelningais mainais gavo asilą. Dėl ypatingo troškimo [sekti] mūsų Atpirkėju, kuris sėdėjo ant asilės nugaros, vyras garbingas mielai jodinėjo ant to paties gyvulio. Taip su visais anksčiau minėtais Romualdas grįžo į Pereumą, kur anksčiau gyveno. Galop ten surinkęs tuos ir daugelį kitų brolių bei apgyvendinęs atskiruose nameliuose, pats su kitais su tokiu įkarščiu laikėsi atsiskyrėliško gyvenimo griežtumo, kad jų gyvenimas visų, kuriuos žinia apie juos pasiekė, buvo laikomas nuostabiu. Kas gi nesistebėtų, kas neskelbtų apie Dievo dešinės [sukeltą] permainą, žmones, anksčiau vilkėjusius šilkiniais, dargi papuoštais auksu apdarais, apsuptus tankių patarnautojų gretų, pripratusius prie visokeriopų malonumų antpūdžio, dabar matydamas pasitenkinančius vien šiurkščiu apsiaustu, užsidariusius,

¹ Lenkijos karalius Boleslovas Narsusis (967–1025).

basus, nepuoselėjančius savęs ir sugniužusius nuo tokio griežto susilaikymo? Visi užsiėmė rankų darbu: vieni būtent [gamino] šaukštus, kiti verpė, dar kiti pynė tinklus.

XXVII. Tačiau jų visų gyvenimą toli pranoko šventojo Bonifaco gyvenimo būdas. Jis buvo karaliaus giminaitis²² ir toks brangus, kad karalius nesikreipdavo jokių kitu vardu, kaip tik "mano siela". Buvo [jis] ypatingai išsilavinęs laisvųjų menų moksluose, o labiausiai pripažintas muzikos studijose. Taigi kai jis buvo karaliaus kapeloje, pamatęs senovės kankinio ankstesnio Bonifaco bažnyčią ir tuojau savo bendravardžio pavyzdžio paskatintas trokšti kankinystės, tarė: "Ir aš vadinausi Bonifacas. Kodėl gi ir aš pats neturiu būti Kristaus kankinys?" Vėliau, taip pat jau tapęs vienuoliu, susisaistė tokiu taupiu susilaikymu, kad dažnai valgė per savaitę tik sekmadieniais ir ketvirtadieniais. O kartais, jei pastebėdavo tankias dilgėles ar erškėčius, mesdavosi į juos ritinėtis. Kartą vienas brolis jam dėl to papriekaištavo, sakydamas: "Veidmainy, kodėl tai darai visų akivaizdoje, idant pagarsėtum?", [šis] tik atsakė: "Tau tebūnie išpažinėjai, man tebūnie kankiniai". Kai po ilgo atsiskyrėliško gyvenimo apsisprendė vykti skelbti [Dievo žodį], pirmiausia pasirūpino nuvykti į Romą ir gavo iš Apaštalo Sosto arkivyskupo šventinimus. Pasakojo man vienas senas vienuolis, kuris jį ten lydėjo nuo Ravenos sienų, kad garbingasis vyras kartu su visais, kurie jį sekė, visą kelią ėjo pėsčias ir basas, nuolatos giedodamas ir kitus toli pralenkdamas. Dėl kelionės vargo, valgė kasdien, bet kasdien gyveno iš pusės duonos [kepalų] ir vandens; švenčių dienomis, neragaudamas jokio gėrimo, prie kasdienio maisto pridėdavo kokių nors vaisių ar žalumynų šaknų.

Po to, kai buvo įšventintas, liturgines valandas atlikdavo ir vienuolių, ir kanauninkų tvarka. O kai jau patraukė į užalpinis kraštus, jojo arkliu, tačiau garbingasis vyskupas, kaip kalbama, visada nuogomis blauzdomis ir pėdomis taip kentė nepakenčiamą šaltį atšiauriausiame krašte, kad, norėdamas nulipti, vargiai būtų galėjęs atplėšti pėdą nuo geležinės balnakilpės, jei nebūtų padėjęs karštas vanduo.

O galiausiai [Bonifacas], nuvykęs pas pagonis, su tokiu karštu širdies atkaklumu pradėjo pamokslauti, kad jau niekas neabejojo, kad šventas vyras kankinystės troško. O jie [pagonys], bijodami, kad jiems taip pat neatsitiktų panašiai kaip po šv. Adalberto kankinystės, kai, sušvitus stebuklų ženklams, daugel iš slavų genties atsivertė, ilgą laiką švento vyro pastangas sulaiko išradingu blogiu ir labiausiai trokštančio mirti, nenorėdami jo užmušti, žiauriai pasigaili. O kai garbingasis vyras atvyko pas rusų karalių ir atkakliai dvasia uoliai atsidėjo pamokslavimui, karalius, matydamas jį apsirėdžiusį skurdžiais drabužiais, vaikščiojantį basomis kojomis, pamanė, kad šventas vyras tai skelbė ne dėl įžado, bet veikiau dėl to, kad pinigų surinktų. Taigi [karalius] pažadėjo, kad pats jo neturtą didžiausiu dosnumu praturtins, jei [šis] nuo tokios tuštybės atsitrauks. Todėl negaišdamas Bonifacas atgal į apsisistojimo

² Matyt, turimas omenyje Otono I proanūkis Brunonas, tapęs popiežiumi Grigaliumi V (996-999).

vietą grįžta ir deramai apsilvilkęs brangiausiomis vyskupo puošmenomis, taip karaliaus rūmuose vėl pasirodo. O karalius, matydamas jį pasipuošusį tokiais puikiais drabužiais, pasakė: "Dabar žinome, jog tave į tuščią mokymą ne skurdas pastūmėjo, bet tiesos nežinojimas. Tačiau jei nori, kad įtikėtume, jog tai, ką skelbi, yra tikra, labai arti vienas kito tebūna sustatyti du aukšti mediniai pastoliai. Po jais sukūrus ugnį, kuomet jie įsidegs taip, kad atrodys, jog abi krūvos dega viena ugnimi, tu pereik per vidurį. Ir jei [tu] nors kiek apdegsi, [mes] tave visiškai toms ugnims suryti patikėsime, o jei, kas neįtikėtina, sveikas išliksi, [tada] visi mes tavo Dievu be jokių sunkumų įtikėsime". Ir kadangi šis susitarimas ne tik Bonifacui, bet ir visiems pagonims, kurie [čia] susirinko, patiko, Bonifacas, apsilvilkęs tarsi ketintų švęsti iškilmingas mišias, pirmiausia su pašventintu vandeniu ir degančiais smilkalais iš visų pusių apėjo ugnį ir, po to įžengęs į šnypščiančius liepsnos kamuolius, išėjo nė kiek nepalietas, - buvo matyti, kad net nė menkiausias jo galvos plaukelis nesudegė. Tada karalius ir kiti, kurie šitame renginyje dalyvavo, būriais prie švento vyro kojų puola, ašarodami prašo atleidimo [ir] primygtiniausiai maldauja būti pakrikštyti.

Taigi ėmė plūsti krikštytis tokia gausybė pagonių, jog šventasis patraukė prie vieno didelio ežero ir žmones krikštijo pačioje vandens gausybėje. Tuo tarpu karalius nutarė, jog karalystę paliks sūnui, [o] pats, kol bus gyvas, nuo Bonifaco jokia būdu nesiskirs. Karaliaus brolis, gyvenęs kartu su juo, nes nenorėjo įtikėti, Bonifacui nesant paties karaliaus buvo nužudytas. O kitas brolis, kuris jau atskirai nuo karaliaus gyveno, kai pas jį garbingasis vyras nuvyko, jo žodžių nenorėjo klausyti, bet užsiliepsnojęs didžiu įsiūčiu prieš jį dėl brolio atsivertimo įkalino. Paskui, bijodamas, kad karalius [Bonifaco] neišplėštų iš jo rankų, jei gyvą laikys, patsai dalyvaudamas, susirinkus nemažai daugybei žmonių, įsakė [Bonifacą] nukirsdinti. O iškart po to ir pats apako, ir jį drauge su visais kartu buvusiais ištiko stabas taip, kad negalėjo nei kalbėti, nei jausti, nei atlikti jokio žmogiško veiksmo, ir visi liko sustingę bei nejudrūs kaip akmenys. O karalius, tai išgirdęs, didžiulio skausmo apimtas, tvirtai nusprendžia ne tik brolių užmušti, bet ir visus, kurie buvo tokio nusikaltimo šalininkai, nužudyti kardais. Bet kai į tą vietą atvyko ir išvydo viduryje dar gulint kankinio kūną, o brolių kartu su likusiais žmonėmis stovint stabo ištiktus, bejausmius ir nejudančius, drauge su visais saviškiais nusprendė pirma pasimelsti – galbūt dieviškasis gailėstingumas jiems grąžintų prarastus jautimus; tada, jei sutiktų įtikėti, atleidus nusikaltimą, gyventų; jei ne, visi žūtų nuo kerštingų kalavijų. Taigi kai pats karalius ir kiti krikščionys ilgesnį laiką pasimeldė, ne tik ankstesni pojūčiai stabo ištiktiems žmonėms grąžinti, bet ir sustiprintas nutarimas prašyti tikrojo išganymo. Nes nuolat su ašaromis prašo atgailos už savo nusikaltimą, krikšto sakramentus su dideliu džiaugsmu priima, taip pat virš švenčiausiojo kankinio kūno bažnyčią pastato. Tačiau jei aš mėginčiau perduoti visas šio nuostabaus vyro dorybių dovanas, kurias galima patikimai apsaakyti, galimas daiktas, pristigčiau kalbos, nors medžiagos ir netrūktų. Taigi

nors Bonifaco dorybė reikalinga atskiro aprašymo, tačiau jį su kitais Romualdo mokiniais čia labiausiai rūpinamės prisiimti todėl, kad juos girdėdami parodytume, koks didis vyras buvo jų šlovingasis mokytojas. Tikinčiųjų ausis pasiekiant garsui apie globotinių prakilnumą, koks iškilus buvo jų mokytojas, tampa žinoma iš mokyklos, kuriai jis vadovavo.

1009 metai: Šv. Brunono Kverfurtiečio misija, parengė Inga Leonavičiūtė, (Fontes ecclesiastici historiae Lituaniae, 5), Vilnius: Aidai, 2006, p. 193, 195, 197.